

**“SUN'IY INTELLEKT VA INSON MEHNATI O'RTASIDAGI
RAQOBAT”**

Rustamova Xumora Uluġbek qizi
ÒzDJTU Xalqaro jurnalistika fakulteti

Anotatsiya. *Ushbu maqolada sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining rivojlanishi va ularning inson mehnatiga ta'siri tahlil qilinadi. Muallif SI va inson mehnati o'rtasidagi raqobatning iqtisodiy, ijtimoiy va etik jihatlarini ko'rib chiqadi. Maqolada texnologik taraqqiyot natijasida yuzaga kelayotgan yangi ish o'rinlari, malaka oshirish zarurati hamda ishsizlik muammolari muhokama qilinadi. Shuningdek, SI texnologiyalarini jamiyat manfaatlariga yo'naltirish uchun ta'lim tizimini moslashtirish, huquqiy va etik me'yorlarni rivojlantirish bo'yicha takliflar bildiriladi. Maqola sun'iy intellekt va inson o'rtasida hamkorlik asosida barqaror mehnat bozorini shakllantirish g'oyasini ilgari suradi.*

Kirish

So'nggi yillarda sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining jadal rivojlanishi insoniyat hayoti va mehnat faoliyatiga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Bu jarayon bir tomondan samaradorlik va innovatsion yondashuvlar uchun katta imkoniyatlar ochsa, boshqa tomondan esa inson mehnatining o'rnini, ish o'rinlari xavfsizligi va ijtimoiy tenglik masalalarini kun tartibiga olib chiqmoqda. Ushbu maqolada sun'iy intellekt va inson mehnati o'rtasidagi raqobatning mohiyati, salbiy va ijobiy tomonlari, hamda kelajakdagi muqobil yechimlar tahlil qilinadi.

1. Sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi.

Sun'iy intellekt — bu kompyuter tizimlarining inson kabi fikrlash, o'rganish va muammolarni hal qilish qobiliyatiga ega bo'lishidir. Bugungi kunda mashinali o'rganish, tabiiy tilni qayta ishlash, kompyuter ko'rishi va ekspert tizimlari kabi yo'nalishlar SIning asosiy qismlarini tashkil qiladi. Bunday texnologiyalar avtomatlashtirilgan tizimlar, robototexnika va xizmat ko'rsatish sohalarida keng qo'llanilmoqda.

2. Inson mehnatining o'zgarishi

SI texnologiyalarining ommalashuvi natijasida ko'plab an'anaviy ish o'rinlari yo'qolmoqda yoki o'zgarishga yuz tutmoqda. Masalan, ishlab chiqarish, logistika va hatto tibbiyot va huquq sohalarida ham avtomatlashtirish jarayoni inson mehnatining rolini kamaytirmoqda. Shu bilan birga, yangi texnologiyalar yangi kasb va sohalarni yuzaga keltirmoqda. Bu esa insonlarning malakasini oshirish, yangi ko'nikmalarni egallash zaruratini tug'diradi.

3. Raqobatning ijobiy tomonlari

SI inson imkoniyatlarini to'ldiruvchi vosita sifatida qaralsa, u holda inson va mashina hamkorligi katta yutuqlarga olib kelishi mumkin. Masalan, tibbiyotda diagnostika jarayonlarini SI yordamida tezlashtirish va aniqligini oshirish mumkin. Shuningdek, murakkab hisob-kitoblar, katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish, xavfsizlik tizimlarini

kuchaytirish kabi yo'nalishlarda inson va SI o'rtasidagi hamkorlik ijobiy natijalar beradi. 4. Salbiy oqibatlar SI keng qo'llanilishi natijasida ishsizlik darajasi oshishi, ijtimoiy tengsizlik kuchayishi mumkin. Ayniqsa, past malakali ishchilar orasida ishsizlik ko'rsatkichlari ortib boradi. Bundan tashqari, etik va huquqiy masalalar, SI tomonidan qabul qilinayotgan qarorlarning shaffofligi va adolatliligi masalalari ham dolzarb bo'lib bormoqda. 5. Kelajakdagi muqobil yechimlar SI va inson mehnati o'rtasidagi raqobatni muvozanatlashtirish uchun bir nechta strategiyalar ishlab chiqilishi lozim. Birinchidan, ta'lim tizimini zamon talablariga moslashtirish zarur. Ikkinchidan, hukumatlar tomonidan yangi ish o'rinlarini yaratish va qayta malakalash dasturlariga sarmoya kiritilishi kerak. Uchinchi muhim jihat esa etik me'yorlar va qonunchilik asoslarini rivojlantirishdan iborat.

Xulosa

Sun'iy intellekt va inson mehnati o'rtasidagi raqobat — bu zamonaviy jamiyatning eng dolzarb muammolaridan biridir. To'g'ri yondashuv va muvozanatli siyosat orqali bu jarayon insoniyat farovonligi uchun xizmat qilishi mumkin. Buning uchun esa SI texnologiyalarini to'g'ri boshqarish, ijtimoiy himoya tizimlarini kuchaytirish va uzluksiz ta'lim muhitini yaratish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Russell, S., & Norvig, P. (2021). Artificial Intelligence: A Modern Approach (4th ed.). Pearson. – Sun'iy intellektning nazariy asoslari va amaliy ko'rinishlari haqida funda ental manba.
2. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. W.W. Norton & Company. – Texnologik inqilob va inson mehnatining kelajagi haqida tahliliy kitob.
3. Ford, M. (2015). Rise of the Robots: Technology and the Threat of a Jobless Future. Basic Books. – Avtomatlashtirish va ishsizlik xavfi haqida dolzarb tahlillar.
4. Tegmark, M. (2017). Life 3.0: Being Human in the Age of Artificial Intelligence. Penguin Books. – SI bilan bog'liq etik va ijtimoiy muammolar haqida ilg'or g'oyalar.
5. World Economic Forum. (2023). The Future of Jobs Report. – Sun'iy intellekt va avtomatlashtirishning mehnat bozori va kasblarga ta'siri haqida global hisobot. <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023>
6. OECD (2021). AI and the Future of Skills. – SI texnologiyalarining ta'lim va malaka oshirishga ta'siri bo'yicha xalqaro tahlillar. <https://www.oecd.org/education/ai-future-skills.htm>
7. Statista Research Department. (2024). AI adoption in various industries worldwide. – Turli sohalarda SI texnologiyalarining joriy etilishi bo'yicha statistik ma'lumotlar.
8. Uzbekiston Respublikasi Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi. (2023). Raqamli O'zbekiston - 2030 strategiyasi. – O'zbekistonda SI texnologiyalarining rivojlanishi va istiqbollari.